

Förteckning över biståndsbedömda insatser inom socialtjänsten som kan verka för att stabilisera barns och ungas skolgång.

Detta är en reviderad upplaga av förteckningen som ursprungligen togs fram år 2020.

Här nedan listas insatser inom socialtjänsten som kan anpassas för att verka för att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten. De insatser som listas erbjuds vid stadsdelsförvaltningarnas¹ egna öppenvårdsenheter, av socialförvaltningen eller kan avropas av stadsdelsförvaltningarna från stadens centrala ramavtal för öppenvårdsinsatser.

Förteckningen innehåller insatser som kan beviljas med biståndsbeslut till barn och unga i skolåldern, det vill säga barn från sex års ålder till och med gymnasiet.

Val av insats inom öppenvården enligt ett biståndsbeslut, föregås alltid av en utredning av barnets behov enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, och genomförs i samråd mellan barnet eller den unge, vårdnadshavare, socialsekreterare samt chef inom respektive stadsdelsförvaltnings socialtjänst, utifrån varje enskilt ärende.

Några av de exemplifierade insatserna nedan har evidens, andra inte. Eftersom det inte finns vetenskaplig kunskap om alla insatser som används i socialt arbete får man i vissa fall stödja sig på andra källor som säger något om nyttan med insatserna. Det viktiga är att vara öppen med vilken kunskap som finns om insatserna och att följa upp resultatet för de enskilda individerna. Att en metod är bristfälligt studerad behöver inte betyda att den är dålig skriver Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU, och en rad experter inom socialt arbete och psykologi i tidskriften

---

¹ Alla insatser som listas finns inte i samtliga stadsdelsförvaltningar. En del av dessa kan avropas från ramavtalet eller köpas av annan stadsdelsförvaltning.

Socionomen.² Vidare i artikeln framgår att det mycket väl kan vara så att metoden skulle visa sig vara effektiv om den utvärderades. Det vore både olämpligt och omöjligt att upphöra med alla insatser inom vården och socialtjänsten som är bristfälligt undersökta. Många beslut måste fattas trots vetenskaplig osäkerhet om effekterna. Socialtjänsten arbetar evidensbaserat genom att socialsekreteraren väger samman sin expertis med bästa tillgängliga kunskap, den enskildes situation, erfarenheter och önskemål vid beslut om insatser. I dessa lägen kan samlad professionell erfarenhet och konsensus vara till hjälp.

Det är av vikt att målen för de insatser som beviljas och avser verka för att skolgången stabiliseras, är formulerade med ett fokus på skolresultat och kunskapsutveckling samt att utgångspunkten i behandlingen bygger på barnets rätt till utbildning.

Där inte annat anges är beskrivningar av insatserna nedan hämtade från rapporten Öppenvård barn, unga och familj.³

Insatser som bedrivs vid stadsdelsförvaltningarnas egna öppenvårdsenheter alternativt avropas

Agression replacement training (ART)

ART är ett manualbaserat preventionsprogram för ungdomar som beter sig aggressivt. Målgruppen är unga 12–20 år med betydande brister i sociala färdigheter, förmåga till ilskekontroll och moraliskt resonerande. Insatsen syftar till att minska aggressivitet, öka sociala färdigheter och främja den moraliska utvecklingen. På längre sikt är syftet att förhindra återfall i ett normbrytande beteende. Ett normbrytande beteende kan ha inverkan på skolsituationen varför ART kan vara en relevant insats att erbjuda till vissa.

De flesta stadsdelsförvaltningar erbjuder Ett nytt vägval samt RePULS som alternativ till ART.⁴ De stadsdelsförvaltningar som erbjuder ART i staden erbjuder det enbart individuellt.

Ett nytt vägval

Påverkansprogrammet Ett nytt vägval syftar till att förebygga och minska återfall i brott hos ungdomar i riskzon för kriminalitet. Målgruppen är ungdomar som riskerar att utveckla eller har utvecklat ett kriminellt beteende. Ett nytt vägval är efterföljaren till det som tidigare hette Vägvalet. En skillnad är att Ett nytt vägval

---

² Socionomen (2018-06-29). Brist på belägg betyder inte brist på effekt.

³ Stockholms stad (2019) Öppenvård barn, unga och familj – Kartläggning av omfattning och inriktning. Stockholm: Socialförvaltningen.

⁴ Information med dessa insatser kommer längre ner i förteckningen.

ges till ungdomarna individuellt när det ges i öppenvård, och med föräldrarnas medverkan när det är möjligt. Deltagarna lär sig fakta om kriminalitet samt att upptäcka och utmana sina kriminella tankar. Ungdomen får upptäcka och utmana de tankemönster som bidrar till att kriminaliteten vidmakthålls. Ett nytt vägval innehåller 15–30 träffar som genomförs minst två gånger per vecka.

Ett nytt vägval erbjuds även inom ramen för insatsen Särskilt kvalificerad kontaktperson, SKKP, via Framtid Stockholm.

Familjebehandling

Familjesamtal varvat med individuella samtal. Grunden för familjebehandling bygger på ett systemiskt och relationellt synsätt med ett fokus på helhet, nätverk och samspel, vilket innebär att i familjebehandling ses familjen och dess sociala nätverk som ett system där alla påverkar varandra. I familjebehandling fokuseras på familjen snarare än på barnet enskilt eller föräldrarna för sig. I begreppet familjebehandling ryms olika insatser. Behandlingen utförs av familjebehandlare. Exempel på insatser som bedrivs inom ramen för familjebehandling är olika typer av strukturerade program, personligt stöd, olika former av samtal, arbete med familjers nätverk; allt för att minska konflikter, förbättra relationer och kommunikation inom familjen. Målet med familjebehandling är att stödja familjen att utveckla sina egna resurser för att hantera det som familjen vill och behöver förändra. Syftet med behandlingen är att tillsammans med familjen uppnå en varaktig förändring som har barnets behov i centrum och kommer barnet tillgodo. Tillsammans med familjen utforskas styrkor och svårigheter i syfte att hitta vägar att påverka familjesituationen. Familjebehandling innebär arbete med relationer, kommunikation, samspelsmönster och roller i familjen. Familjebehandling kan verka för att stabilisera skolgången när uppdraget till utföraren innehåller tydliga mål kring skolgång och skolresultat.

Familjepedagogiska insatser

Familjepedagoger som arbetar i familjers hem med pedagogiska insatser för att stärka föräldrar som behöver hjälp i form av gränssättning, skapa och upprätthålla rutiner/struktur, utveckla samspel och kommunikation och stärka relationerna i familjen vilket i sin tur kan stärka barnen/de unga. Familjepedagogiska insatser kan ha fokus på skolgången och då innehålla tydliga mål vad gäller skolgång och skolresultat.

De som arbetar med familjepedagogiska insatser benämns olika i olika stadsdelsförvaltningar, till exempel familjepedagoger eller familjestödjare.

Funktionell familjeterapi (FFT)

Insatsen finns med i Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroendevård⁵ samt i Socialstyrelsens Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott.⁶

Målgruppen är unga i åldern 11-18 år med relationsförsvårande beteende, t.ex. skolk, bråk och konflikter, missbruk m.m. Metoden uppnår resultat genom att skapa beteendeförändringar hos familjesystemet samt att förbättra relationerna och kommunikationen mellan familjemedlemmarna.⁷

Socialsekreterarna som arbetar med insatsen SKKP vid Framtid Stockholm, har sedan hösten 2020 grundutbildning i FFT i syfte att stärka upp familjedelen inom SKKP-insatsen.

HOPS

HOPS står för *Homework, Organization, and Planning Skills* och är ett skolstärkande program. HOPS är en intervention för ungdomar med ADHD-diagnos eller –symtom, vilka dömts för kriminella handlingar. Kopplingen mellan ADHD-symptom och negativa utfall, som till exempel kriminalitet är i hög grad påverkad av hur det går i skolan. Med anledning av detta behövs riktade insatser vad gäller skolprestationer till unga med ADHD symtom som även begått brott.⁸

Framtid Stockholm kommer att delta i en forskningsstudie som Stockholms universitet, SU, genomför och inom ramen för insatsen SKKP erbjuda interventionen HOPS. Forskningsstudien är för närvarande inne i en förberedelsefas och implementeringsfasen där unga kommer att erbjudas HOPS startar hösten 2023

---

⁵ <http://www.stiftelsenfftsverige.se/>

⁶ Socialstyrelsen (2021). Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott, Kunskapsstöd med rekommendationer för socialtjänstens arbete med barn 6-17 år.

⁷ Enligt nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och behandling (Socialstyrelsen) bör hälso- och sjukvården och socialtjänsten erbjuda ungdomar med alkohol- eller narkotikaproblem familjebehandling i form av FFT då åtgärden har god effekt på cannabis- och alkoholanvändande.

⁸ Information från Specialpedagogiska institutionen, Stockholms universitet.

Komet

I Komet föräldragrupper får deltagarna lära sig nya sätt att samspela med barnen, för en bättre relation med mindre bråk hemma och i skolan. Komet vänder sig till föräldrar som har barn tre till elva år eller tolv till arton år som upplever att vardagen med barnet domineras av bråk och konflikter. Föräldern upplever att barnet är utagerande och att bråken är svåra att hantera på ett lugnt sätt. Föräldrarna träffas i grupp vid tio tillfällen och en individuell träff. Olika teman tas upp vid varje träff. Information och diskussion varvas med övningar och filmer.

Komet ges framförallt på friyta men några stadsdelsförvaltningar erbjuder Komet individuellt med biståndsbeslut efter en utredning.

Komet finns med i Socialstyrelsens rekommendationer gällande insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott.⁹

Förstärkt Komet

Förstärkt Komet är en vidareutveckling av Komet. Insatsen är individuell och riktar sig till föräldrar som av olika skäl behöver extra stöd för att genomföra en Kometkurs. Målgruppen är föräldrar som upplever att de ofta hamnar i konflikt med sitt barn och som samtidigt själva har svårigheter som hindrar dem att delta i vanlig Komet. Det kortsiktiga syftet är att öka föräldrarnas positiva samspel med sina barn och att förbättra deras förmåga att hantera vardagsproblem och konfliktsituationer. På så vis vill man minska risken för allvarigare beteendeproblem hos barnen på längre sikt.

Hemmasittarteam

Flera av stadens stadsdelsförvaltningar tillhandhåller hemmasittarteam eller liknande som arbetar med barn och unga som inte kommer iväg till skolan. Hemmasittarteam arbetar förutom med stöd riktat till barnet/den unga, mycket med stöd till föräldrar.

Individuellt stöd eller behandling till unga utifrån individuella behov

Individuella stöd- och behandlingskontakter riktade till unga benämns olika vid de olika stadsdelsförvaltningarna. Exempel på dessa insatser är ungdomsbehandlare, ungdomsstödjare och ungdomscoacher. Stödet eller behandlingen kan ha fokus på skolgången och då innehålla tydliga mål vad gäller skolgång och skolresultat.

Intensiv hemmabaserad familjebehandling (IHF)

IHF är en manualbaserad behandlingsmetod som bygger på socialekologiska, salutogena, beteendeorienterade och familjesystemiska teorier. Målgruppen är familjer med dysfunktionella beteenden i form av konflikter i familjen, beteendeproblem, skolproblem, otillräcklig tillsyn eller låg omsorgsnivå i familjen. Syftet är att minska dysfunktionella beteenden och förbättra familjefunktioner.

Kontaktperson och kontaktfamilj

Insatsen kontaktperson för barn och unga innebär att skapa kontakt, vara en god förebild för vardagslivet samt eventuellt bryta isolering. Insatsen kontaktfamilj syftar till att utöka barnets eller den unges privata nätverk och ge hen stöd och stimulans på fritiden. Kontaktpersonen eller kontaktfamiljen kan ha i uppdrag att stödja barnet eller den unge att klara av skolan exempelvis genom att hjälpa till med läxor och/eller delta i en organiserad fritidssysselsättning. Kontaktperson med studieinriktning har framförts som förslag från stadsdelsförvaltningarna för att tydligt ange kontaktpersonens huvudsakliga arbetsuppgift. I antologin Skolsocialt arbete – skolan som plats för och del i det sociala arbetet¹⁰ tas det upp att en utveckling av socialtjänstens insats kontaktperson/kontaktfamilj skulle kunna vara att insatsen ges en mer uttalad skolstödande funktion.

Kvalificerad kontaktperson

Den som är kvalificerad kontaktperson har till skillnad från andra kontaktpersoner ett arbete där han eller hon möter unga som har olika problem, till exempel inom polisen, skolan, en idrottsförening, socialtjänsten eller ett trossamfund. Insatsen är inriktad på att ge stöd till barn och unga i deras vardag, till exempel på fritiden eller med skolarbetet. Syftet med insatsen är att förhindra en ogynnsam utveckling. Liksom när det gäller insatsen kontaktperson är avsikten med den särskilt kvalificerade kontaktpersonen att denne ska fungera som ett personligt stöd, vilket innebär att kontaktpersonen aktivt ska ingripa i olika svåra situationer som kan uppstå.

Lösningsfokuserad hemmabaserad familjebehandling (LIHF)

LIHF är en manualbaserad insats som utgår från ett systemteoretiskt och lösningsinriktat arbetssätt. LIHF är en intensiv insats som alternativ till placering utanför det egna hemmet, där målgruppen främst är barn och unga mellan tolv och tjugo år med omfattande familjeproblematik. Behandlingsinnehållet utformar teamet

tillsammans med familjen. Varje familjemedlem får en egen behandlare och i varje uppdrag ingår även en skolkontakt. Insatsen pågår mellan sex och nio månader. Teamet använder löpande nätverksmöten med såväl det privata som det professionella nätverket.

Multisystemisk terapi (MST)

MST är en intensiv familjebaserad öppenvårdsinsats för familjer med ungdomar med allvarliga sociala, emotionella eller utagerande problem. Insatsen syftar till att påverka de faktorer som antas bidra till den unges problem. Dessa faktorer kan finnas hos den unge själv, i familjen eller på ungdomens och familjens sociala arenor såsom i skolan. På längre sikt är syftet att minska och eliminera den unges problem.¹¹ I staden finns det två MST team som omfattar fem stadsdelsförvaltningar.¹² MST finns med i Socialstyrelsens rekommendationer gällande insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott.¹³

Project Support

Project Support är ett föräldrastödsprogram som genomförs i hemmet och syftar till att minska beteendeproblem hos barn som har upplevt våld i familjen. Målgruppen är våldsutsatta föräldrar med barn mellan tre och nio år. Metoden kan även användas i familjer där det har förekommit barnmisshandel och omsorgssvikt. Syftet är att öka föräldrarnas förmåga att samspela och hantera konflikter med barnet och att minska barnets beteendeproblem och andra effekter av våld i familjen.¹⁴

rePULSE

rePULSE är en insats för ökad impuls kontroll och träning av sociala färdigheter både för unga och vuxna.

RePULSE kan erbjudas inom ramen för insatsen SKKP vid Framtid Stockholm.

---

¹¹ Enligt socialstyrelsens rekommendationer i de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende kan hälso- och sjukvården och socialtjänsten erbjuda multisystemisk terapi. Enligt samma riktlinjer framkommer att MST har god effekt på antisociala handlingar.

¹² Enskede-Årsta-Vantör, Södermalm, Östermalm, Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista

¹³ Socialstyrelsen (2021). Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott, Kunskapsstöd med rekommendationer för socialtjänstens arbete med barn 6-17 år.

¹⁴ <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evdendbaserad-praktik/metodguiden/project-support/>

Skolgång och behandling integrerat

En form av öppenvård är behandling vid en skola där skolgång och behandling är integrerat. Behandlingen riktar sig till barn som är i stort behov av stöd för att kunna tillgodogöra sig skolgång. Skolan ansvarar för skolgången och socialtjänsten ansvarar för behandlingen, vilka utförs integrerat och i samma lokaler. Skoldelen vid dessa skolor benämns ofta som resursskola.

Behandlingsinsatser i samband med skolgång i särskilda/mindre undervisningsgrupper

På flera kommunala grundskolor i staden finns det särskilda/mindre undervisningsgrupper. Målgruppen varierar något mellan skolorna men generellt är fokus på elever med hög skolfrånvaro samt elever som av olika anledningar har svårigheter att tillgodogöra sig undervisningen, där skolans insatser inte når fram eller är tillräckliga och barnen därmed riskerar att inte klara skolan. De barn/unga och deras familjer som har beviljats skolgång i form av särskilda/mindre undervisningsgrupper kan via socialtjänsten beviljas insatser så som föräldrastöd, kontaktperson och/eller familjebehandling för att stärka upp hemsituationen.

Kognitiv integrerad behandling vid barnmisshandel (KIBB)

KIBB¹⁵ är en behandlingsmodell för familjer där fysisk barnmisshandel förekommit. För att KIBB ska kunna bedrivas krävs att det finns en berättelse från barnet om misshandel och att föräldern, åtminstone delvis, tillstår misshandeln. KIBB bygger på att familjer i öppenvård, i grupp eller enskilt, får behandling i barn- respektive föräldragrupp. Behandlingen utförs av familjebehandlare och omfattar 16 tillfällen med en veckas intervall. Varje behandlingstillfälle har ett eller flera teman. Behandlingsteman för föräldragruppen är bland annat effekter av våld, hur våld påverkar barn, föräldrastrategier i att hantera ilska, aktivt lyssnande och trygghetsplan. Exempel på behandlingsteman för barngrupp är, att uttrycka känslor och reducera ångest, coping för att hantera stress och samtal om upplevelser av våldet (traumaberättelser). Varje behandlingstillfälle avslutas gemensamt med barn, föräldrar och behandlare, för att integrera hur de kan träna nya färdigheter och strategier i praktiken.

Trappan

Trappan är en modell för krissamtal med barn som bevittnat våld i sin familj. Den utvecklades av Rädda Barnen i slutet av 1990-talet. Barnsamtalen utgör en del av socialtjänstens och organisationers större arbete med våldsutsatta familjer. En förutsättning för

samtalen är att barnets trygghet och säkerhet säkerställts. Målgruppen är barn från fyra år och uppåt, som bevitnat våld inom familjen. Syftet är att ge barnen möjlighet att berätta om och bearbeta sina upplevelser av våldet, att göra det som hänt möjligt att prata om samt begripligt, och därigenom minska risken för PTSD¹⁶ och annan psykiatrisk problematik.

Tryggare barn

Insatsen Tryggare barn riktar sig till föräldrar där det inkommit en orosanmälan till socialtjänsten kring våld och en utredning har inletts. Innehållet ger verktyg för att stärka relationen mellan förälder och barn och minska risken för konflikter. Föräldern får också hjälp med att hantera egna känslor som ilska och stress. Kursen består av sex individuella träffar. Varje träff har ett bestämt innehåll som förälder och behandlare tillsammans går igenom. Det finns även möjlighet till uppföljning av träffarna och att behandlaren träffar barnet ett par gånger. Tryggare barn bygger på forskning om vilka metoder som fungerar för att förbättra relationen mellan förälder och barn. Kursen är en vidareutveckling av föräldrastödsprogrammet Komet.

Tryggare barn utvärderas för närvarande av Karolinska institutet, KI, i en randomiserad kontrollerad studie där effekter av insatsen utvärderas.

Insatser som tillhandahålls centralt av socialförvaltningen, Framtid Stockholm

Kort strategisk familjeterapi (BSFT)

BSFT är en evidensbaserad familjebehandling för familjer med ungdomar som använder droger och eller alkohol, har bristande skolresultat, brottsligt beteende, hög skolfrånvaro, uppförandeproblem, umgänge med olämpliga kamrater eller konflikter i familjen. Behandlingen består av tolv till sexton samtal under lika många veckor. Under samtalen deltar föräldrar och syskon samt andra viktiga anhöriga. Alla samtal är planerade och strukturerade och syftar till att minska symtomen (det normbrytande beteendet) och öka funktionaliteten i familjen (bygga och stärka färdigheter) så att familjen får bättre förutsättningar att hantera nutida och framtida kriser.¹⁷ BSFT finns med i Socialstyrelsens

---

¹⁶ Post traumatiskt stressyndrom

¹⁷ Enligt socialstyrelsens rekommendationer i den nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende kan hälso- och sjukvården och socialtjänsten erbjuda BSFT.

rekommendationer gällande Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott.¹⁸

Särskilt kvalificerad kontaktperson (SKKP)

Insatsen SKKP vänder sig till unga 15 – 21 år som har dömts för brott eller väntar på åtal där socialtjänsten gjort bedömningen att det föreligger ett särskilt vårdbehov. Insatsen kan även ges enligt SoL i placeringsnära ärenden eller i samband med hemtagning från institution. Syftet med SKKP är att motverka kriminalitet och annat socialt nedbrytande beteende samt stärka ungdomens resurser och nätverk. Insatsen pågår under sex månader där den särskilt kvalificerade kontaktpersonen har kontakt med ungdomen och familjen flera gånger i veckan. Tiderna anpassas så långt möjligt efter ungdomens och vårdnadshavarnas situation.

Insatsen SKKP bygger på samarbete mellan den unge och den särskilt kvalificerade kontaktpersonen och innefattar bland annat en samordnande del där ungdomen och dennes familj kan få hjälp i kontakterna med till exempel skola, missbruksvård, psykiatri och annan hälso- och sjukvård. Insatsen består även av en behandlande del där ungdomen erbjuds samtalsprogram som rePULSE eller påverkansprogrammet Ett nytt vägval. Utöver Ett nytt vägval och rePULSE kan SKKP erbjuda familjesamtal för att stärka både det professionella och det privata nätverket kring ungdomen. Interventionen HOPS, som beskrivs ovan, kommer från och med hösten 2023 att erbjudas inom ramen för insatsen SKKP.

Fungerande skolgång är ett fokusområde under SKKP insatsen. Skolsituationen uppmärksammas och ett arbete sker med den unga samt med föräldrarna för att stärka dessa kring skolgången. Skolsituationen följs upp under insatsen genom att följa skattningsvärde in respektive skattningsvärde ut.

Socialsekreterarna som arbetar med insatsen SKKP vid Framtid Stockholm har alla en grundutbildning i FFT¹⁹ i syfte att stärka upp familjedelen inom SKKP-insatsen.

---

¹⁸ Socialstyrelsen (2021). Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott, Kunskapsstöd med rekommendationer för socialtjänstens arbete med barn 6-17 år.

¹⁹ Funktionell familjeterapi. Se beskrivning ovan.